

de Ref. Matr. incurrunt excommunicationem non reservatam et sunt perpetuo infames.—Rapta in loco tuto constituta, cessat impedimentum et matrimonium contrahi potest valide, at illicita, sicut illicite etiam Parochus ei assistit,—nisi prius per actum Ordinarii constiterit de collocatione raptæ in loco tuto deque dotatione a raptore sufficienter facta ad normam C. Trid. l. c. (Hoc saltem valet, si Episcopus sibi hanc declarationem reservavit. Cfr. De Becker, p. 72.)

II. Clausula: *si mulier rapta non fuerit juxta plures*¹ in omnibus dispensationibus matrimonialibus subintelligitur (n. 13 ad a.). Videant tamen, an hæc assertio cohæreat cum regulis interpretationis (n. 4.) et considerent sequentia: Raptus est impedimentum juris tantum ecclesiastici non ligans infideles. Unde proposita fuit quæstio: an missionarii dispensare possint in impedimento disparitatis cultus cum muliere fidei, quamvis rapta fuerit nec loco tuto reddita, dummodo ipsa libere in matrimonium consentiat? S. C. de Prop. Fide 31. Jan. 1796² ex eo, quod in facultate Episcopis et Vicariis Ap. concessa dispensandi super hoc impedimento *omissa* sit clausula, quæ in aliis apposita est: "*Dummodo mulier rapta non fuerit* etc.," resolvit, *eo ipso concessum videri, quod in concedentis decreto non sit restrictum* et S. Pontifex *declaravit* Episcopos etc., hac facultate uti valere etiam pro muliere rapta, ut licet non collocata in loco tuto possit per renovationem consensus certe liberi matrimonium contrahere.

III. Si raptus mulieris occurrit, id in petitione pro dispensatione ab alio impedimento matrimonii cum illa muliere ineundi aut revalidandi sub *pœna nullitatis* exprimendum est etiamsi rapta in loco tuto jam sit constituta.³ In Dataria tum additur Clausula: de dote constituenda—de muliere in loco tuto ponenda, et ut raptor post mortem uxoris sine spe matrimonii maneat; et si raptor ante petitionem ab Episcopo vel Confessario non fuit ab excommunicatione absolutus, post petitam dispen-

¹ Planchard n. 111, 192 et 193; Feije n. 187; Pyrrh. Corr. lib. vii. cap. vi. v. *Præterea*.

² Coll. Miss. n. 891; Gasparri n. 560.; Coll. Prop. n. 1268.

³ Zit. l. c.; Gasparri n. 561; Bucceroni: *Inst. th. mor. de Matr.* n. 112, 8, ex reg. 49 Canc. Apost. et De Justis i. 18, n. 30.

sationem ob manus appositionem S. Pontificis ab Episcopo vel alio Executore absolvi non debet, nisi quatenus hic in Rescripto constituitur Delegatus Sedis Apost.¹ Executor prædictam triplicem Clausulam debet observare, et raptor si post mortem mulieris raptæ sine nova dispensatione matrimonium ineat, caret jure petendi debitum.²—Præscripta Conc. Trid. et Praxis Datarie servanda sunt etiam ab Episcopo vi indulti dispensantis, qui autem, cum dispensatio sit actus Episcopalis, tum absolvit jure proprio.—Sed quid, si, ut apud nos fieri solet, facultates communicantur Sacerdotibus apposita dicta Clausula? Poteritne Sacerdos, si mulier quidem rapta fuerit, at non amplius sit in potestate raptoris, supponere Episcopum sibi etiam delegasse facultatem discernendi de collocatione raptæ in loco tuto et de dotatione a raptore sufficienter facta? Resp. salvo meliori: si facultates cuidam sacerdoti verbis generalibus et pro personis indeterminatis communicatæ sunt nec ab Episcopo aliquid in contrarium statutum sit, affirmandum esse videtur,³ præsertim si Episcopus valde distat et celebratio matrimonii urget. Si tamen fieri potest, omnino in re ita difficili et gravi recurratur ad Episcopum, prout hoc etiam fieri debet, si facultas concessa est pro personis determinatis.

ARTICULUS XI.

"DISPENSANDI CUM GENTILIBUS ET INFIDELIBUS PLURES UXORES HABENTIBUS, UT POST CONVERSIONEM ET BAPTISMUM, QUAM EX ILLIS MALUERINT, SI ETIAM IPSA FIDELIS FIAT, RETINERE POSSINT, NISI PRIMA VOLUERIT CONVERTI."

(F. IV. art. 9.)

127.—I. Explicatio. Ad quod intelligendum hæc statuuntur:

a. Facultas præsentis Art. supponit casum *peculiarem* relate ad applicationem *Privilegii Paulini* i. e. illius privilegii, quod a Christo Domino in favorem fidei concessum et per Apostolum Paulum promulgatum est, qui 1 *Cor.* vii. 15, dicit: "Quod

¹ Feije n. 186, 187.

² Planchard n. 194.

³ Cfr. supra n. 6. ad d. et 10. ad 1.

si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.”¹ Vi hujus privilegii infidelis sive vir sive mulier (i. e. quicumque certo non baptizatus, Gentilis, Judæus, Mohamedanus aut etiam Protestans etc.) cum alio infideli (i. e. certo non baptizato) legitimo matrimonio junctus, post suam conversionem ad religionem christianam et susceptum baptismum, de discessu alterius conjugis in infidelitate remanentis certior factus, libertatem adipiscitur, aliud matrimonium *cum fidei* contrahendi, quo contracto prius solutum habetur.

b. Casus ille *peculiaris*, pro usu hujus facultatis præsuppositus, adest, si sequentia simul concurrunt: requiritur scil. 1. vir certo non baptizatus; 2. ut hic vir, qua infidelis, cum pluribus (saltem duabus²) mulieribus item infidelibus conjunctionem inierit, quæ juxta mores illius regionis formam matrimonii habuit, sive simultanee cum illis vivat sive rescissione primi legitimi matrimonii (licet per sententiam alicujus tribunalis, at ex titulo ab Ecclesia non agnito) facta,³ prima uxore adhuc vivente, successive cum una vel pluribus aliis mulieribus in forma matrimoniali conjunctus sit;⁴—3. requiritur, ut hic vir ad religionem catholicam conversus baptismum susceperit, et 4. ut una saltem subsequens uxor infidelis fiat fidelis i. e. convertatur ad fidem *catholicam* et baptizetur, de prima vero legitima non constet, an velit converti; 5. ut vir pro casu, quo prima, quæ sola est legitima uxor, interpellata noluerit converti, velit aliam conversam ex suis uxoribus retinere et cum ea consensum matrimoniale renovere.—Dicta patent ex verbis Articuli. Casus hic peculiaris adest etiam, si *mulier* infidelis

¹S. Off. 11 Julii 1886 Prænot. 1 et Resp. 8, ap. *A. E. Rev.* vol. v. (1891) p. 304 et vol. vii. (1892) p. 225 bis, *Coll. Prop.* n. 1353.—Cfr. Perrone: *Prælect. de Matr.* cap. 2, prop. 2 et *de Matr. christiano*, ed. Rom. lib. iii. sect. 1. cap. 7.—*N. R. Th.* xxii. 55 seq.; Feije n. 471 seq.; Rosset n. 589 seq.

²Plures verificantur in duobus. Barbosa, Dictio 265; Reg. jur. 40. in 6.

³Cfr. Instr. S. C. de Prop. Fide 1888 § 45 ap. *C. Pl. Balt.* III. pag. 277 et *N. R. Th.* xix. pag. 118 seq.

⁴S. C. de P. F. 14 Jan. 1806 ap. Gasparri n. 1096; *Coll. Prop.* n. 1321.

ita in infidelitate cum pluribus viris infidelibus matrimonialiter juncta convertatur et baptizetur, idemque faciat maritus subsequens, de primo autem id incertum sit.¹—S. C. S. Off. quidem 5. Sept. 1855 (*Coll. Prop.* n. 1345.) Præfecto Apost. Thibeten. *extensionem* facultatis hujus Art. ad polyandriam *supplicant* eam concessit. Ex quo infert Bucceroni (*Cas. consc.* II. n. 148.), eis, qui facultatem hujus Art. habeant, tutius certe esse, recurrere ad S. Sedem pro ejus extensione ad polyandriam. Sed adverte, S. C. S. Off. *extensionem* fecisse *supplicant*, qui eam necessariam esse putavit—ergo (ut puto, salvo meliori ad conscientiam quietem. (Cfr. n. 1. ad I. a.)

c. Unde facultas applicari nequit:

1. Si fidelis ex dispensatione super disparitate cultus matrimonium cum infideli contraxit, quo in casu Privilegium Paulinum omnino locum non habet;² neque etiam in casu, quo quis dubie baptizatus (dubio non juris, sed facti) matrimonium primum inierit cum infideli, aut cum quodam pariter dubie baptizato, licet hoc matrimonium ceu validum habeatur;³—2. si in infidelitate non extitit polygamia aut respective polyandria;—3. si conversus nolit cum aliqua ex suis uxoribus, licet conversa contrahere, sed cum alia, aut velit Ordinem religiosum intrare;—4. si nulla ex reliquis mulieribus velit baptismum suscipere;—5. nec demum si prima legitima uxor baptismum susceperet, at sectæ acatholicæ nomen daret.—Idem respective dicendum est etiam de muliere ad fidem conversa.

d. Id quod in facultate hujus Art. (communicabili etiam Sacerdotibus in Diocesi laborantibus) conceditur, consistit in hoc, ut in casu supra descripto, infidelis *post conversionem et baptismum* dispensari possit a *duplici* interpellatione (cfr. n. 128 c.) in tantum, ut vi hujus dispensationis teneatur primam uxorem (resp. primum maritum) in infidelitate manentem interpellare solummodo de hoc uno, scil. *an velit converti* ad fidem catholicam.

¹S. Off. 14 Jan. 1793 et 12 Jun. 1850 ap. Zit. *Disp.* p. 180, viii.; *Coll. Miss.* n. 948; *Coll. Prop.* n. 1317, 1339.

²Ita pluries S. Off. ap. Konings *Comp.* n. 1551 3, 4; *Coll. Miss.* n. 950, contra Kenrick tr. 21, n. 110.

³Heiss, § 36, qu. 2.

128.—II. Interpellatio in "Casu Apostoli."

a. Ut infidelis conversus Privilegio Paulino uti possit, requiritur in eo 1. jure divino *moralis certitudo de conjugis infidelis discessu*. Hæc certitudo regulariter haberi potest solum ex interpellatione seu monitione, qua infidelis interrogatur, an velit converti vel saltem cohabitare sine contumelia Creatoris. Hæc monitio necessaria est, nisi aliunde sive ex verbis sive ex factis de partis infidelis obstinacia constat, ut si hæc ad aliud matrimonium transiit et unus saltem testis certus et fide dignus deponit de ejus obstinatione¹ aut si mulier infidelis et conversa maritum certiore reddens de baptismo sibi collato ab eo unacum fide christiana maledictionibus cumulat et post frustraneum conatum perversionis injuriis affecta dimittitur,² aut si pars infidelis malitiose fugerit aut latitet, ne interpellatur. Tunc enim, ait Corre p. 312 et consentit Pezzani Canon 169, omnes conveniunt, interpellationem non requiri. Et juxta Perrone (*De Matr. Christ.* pag. 321.), si infidelis interpellatus non respondet, quin legitime impeditus sit, ratione habita juris communis perinde est, ac si declaret, se nolle cohabitare. Juxta Feije n. 495 et Rosset n. 627 vero recurrendum pro dispensatione.

2. Porro cum solutio matrimonii existente discessu infidelis fiat ex Privilegio Christi, pro eo *quoad valorem* nullum requiritur ministerium judicis ecclesiastici. Unde si ea, quæ ex jure divino pro obtinendo hoc Privilegio requiruntur, fuerant observata, matrimonium postea contractum est validum, licet infidelis baptizatus fuerit in secta hæretica.³ *Jure tamen ecclesiastico* præscribitur interpellatio *canonica* seu *judicialis*.⁴ Quæ si absque dispensatione legitima fuerit ommissa, et post-

¹ Sanchez *de Matr.* lib. vii. disp. 74, n. 11-17; Salm. tr. 9, cap. 4, punct. 3, n. 48; Kutschker *Eherecht*, tom. i. p. 390; Matharan n. 111.

² Ita Sica S. J. *Cas. consc.* pag. 96. Perrone, de hac solutione consultus, respondit: "Ista mulier ita dimissa, sine ulla alia interpellatione potest ad secunda vota transire." Ib. Consentit Feije ed. 4. n. 488.

³ Cfr. casum ap. Konings *Comp.* ii. p. 394; Feije n. 502. At cfr. Rosset n. 616.

⁴ Zit. *Disp.* p. 121; Bened. xiv. *de Syn. Dicec.* xiii. cap. 21. n. 4.

modum de valore secundi matrimonii quæstio fit, Ordinarius, judicio suspenso, casum cum omnibus suis circumstantiis ad S. Sedem remittere debet.¹ In foro conscientiæ autem matrimonio contracto ante sententiam judicis standum est pro ejus valore etiamsi de discessu infidelis dubitetur (Bucceroni *Cas. consc.* ii. n. 160., Corre p. 313.).

b. Obligatio interpellationis canonicæ, nisi intercedat dispensatio S. Sedis, manet, "etiamsi inutilis aut periculosa videatur,"² imo "etiamsi ex uxoris expulsionem a marito facta, dando libellum repudii juxta leges regni, certissime constet de istius mariti voluntate."³

c. Ut per interpellationem de discessu infidelis in sensu Apostoli l. c. constet, ea inter nationes *non* christianas per se fieri debet *de duobus*, scil. 1. an velit se convertere ad fidem christianam, et si hoc nolit, 2. an saltem velit cum parte conversa cohabitare sine contumelia Creatoris i. e. quin partem conversam pertrahere tentet ad peccatum mortale, inferat molestias religionis catholicæ exercitio, catholicæ educationi prolis etc.⁴ Hanc duplicem interpellationem etiam de jure et per se in casu, de quo agit præsens Articulus, si primum matrimonium validum est, requiri, declaravit S. C. Inquis. 8 Junii 1836.⁵ Attamen sicut in conversione infidelis inter nationes christianas alter conjux infidelis probabiliter tantum an velit converti sit interpellandus,⁶ ita etiam in casu hujus Articuli ob specialem favorem fidei ei insitum in locis Missionum idem S. Sedes concedit, prout id manifeste liquet ex verbis appositis: *nisi prima voluerit converti* et ex variis Responsis SS. Congregationum.⁷ Nec huic obstat Responsum de 8 Junii 1836 datum Archieppo Quebec. supra cit., sed id potius in Postscripto Gre-

¹ Instr. S. C. de P. F. 1883 § 45 ap. *C. Pl. B. III.* p. 278 et *Coll. Prop.* n. 1573.

² Syn. Sutchuen. cap. 9, n. 8 in *Coll. Lac.* vi. p. 623; *Coll. Miss.* n. 934.

³ *Coll. Miss.* n. 934, 935. *Coll. Prop.* n. 1328.

⁴ *Coll. Miss.* n. 934 ad 2; S. Off. 11 Julii 1886 Prænot. 2 et Resp. ad i-iii.

⁵ *Coll. Miss.* n. 941. *Coll. Prop.* 1332.

⁶ Mansella p. 131; S. Alph. vi. 957. At cfr. Rosset n. 606.

⁷ *Coll. Miss.* n. 942, 948; Feije n. 481; *Coll. Prop.* n. 2185.

gorii XVI., si integrum refertur,¹ confirmatur. Ita enim sonat: "Gregorius XVI. suffragia EE. S. R. E. Cardinalium Universalium Inquisitorum probavit, renovato tamen consensu si matrimonium in prima hypothesisi" (scil. si primum matrimonium validum erat) "contrahitur cum secundo vel tertio etc. conjuge, *proptereaque primus in infidelitate permanens erit*, et addita facultate dispensandi ab interpellatione conjugis primi, quoties aut fieri reapse nequeat, aut si fieret nullius utilitatis fore reputetur, juxta ea quæ a s. m. Bened. XIV. lib. 13, cap. 21 traduntur, ubi agitur de matrimonio valido."—Itaque S. Pontifex ut procedi possit ad nuptias cum 2. vel 3. conjuge secundum *facultatem* non requirit nisi ut primus in infidelitate permaneat, dum S. Off. decisionem dat secundum *jus*, præscindendo a facultate dispensandi a S. Sede concessa.

d. Interpellatio facienda est *post conversionem et baptismum* infidelis. Hoc quoad facultatem Articuli videtur esse *de valore*; non item in aliis casibus,² attamen etiam in his absque indulto ante baptismum illicite feret.³

129.—e. Ut interpellatio *canonica* i. e. *stricte* "juridica et formalis"⁴ sit, requiritur, ut serventur ea, quæ in jure canonico quoad processum summarium statuuntur, scil. ut pars conversa (qua actor) per judicem ecclesiasticum (i. e. per Ordinarium ipsum aut ab eo delegatum Sacerdotem) partem in infidelitate manentem (qua reum) monitione scripta citet in iudicium eo fine, ut hic oris sui confessione ad quæsita (supra ad c.) coram iudice mentem suam aperiat. Unde: 1. exprimi debent in citatorio: nomina citantis, citati et iudicis,—causa, de qua agitur, saltem in genere,—locus iudicii, ubi reus adsit oportet,—terminus certus et justus, ultra quem præsentatio personalis non est differenda, peremptorie positus. Formula ex Clericato (*de Matrim.* decis. 11, n. 24), ab Auctoribus⁵

¹ *Coll. Miss.* n. 941; *Coll. Prop.* n. 1332; Feije n. 483.—At vero ap. *Recueil d'Ordonnances du Diocèse de Québec*, p. 269, n. 30; Perrone: *de Matr. christ.* p. 316 et Gasparri n. 1106, mutilum est hoc Postscriptum.

² S. Off. 21 Nov. 1883, ap. *Konings Comp.* ed. 7, vol. ii, pag. 493.

³ *Coll. Miss.* n. 959, 960.

⁴ S. Off. 11 Julii 1886, Resp. ad iv.

⁵ *Zit. Disp.* p. 122; *Mansella* p. 430 etc.

exempli causa transcripta, habetur infra n. 132;—2. pars infidelis comparens dein a iudice nomine partis conversæ coram duobus testibus juratis de sua mente interrogatur. Si renuit omnino cohabitare aut renuit cohabitare pacifice (ut supra), ille fert sententiam, qua parti conversæ jus competere declarat transeundi ad novas nuptias, intrandi in Ordinem Religiosum aut vivendi in cœlibatu.—Exceptiones infidelis contra conversum respicientes hujus vitia, ante baptismum commissa, ut adulterium etc. non audiuntur, cum per baptismum omnis macula abluitur.¹ Porro nihil refert, si infidelis non Religionis causa, sed ob alium finem discedit. Nam ad quæsitum: "An privilegium fidei solum locum habeat, quando infidelis discedit odio fidei, an etiam quando discedit ob discordias vel ob aliam causam a fide diversam?" S. C. S. Off. 1. Aug. 1759 respondit: "Cum militet ex parte conjugis favor fidei, eo uti potest quacumque ex causa, dummodo justa sit, nimirum non dederit justum ac rationabile motivum alteri conjugi discedendi." Tale motivum justum perpetuo discedendi pars conversa infideli daret per adulterium *post Baptismum* a se commissum. Cfr. Sica pag. 99 seq.—Excipe si adulterium illud jam condonaverit infidelis vel et ipse adulteratus fuerit sine causa a converso data. Feije n. 492. Item si motivum temporalem discessum tantum excusasset, pars conversa, reparata injuria, (ut puto) adhuc posset uti privilegio.

Si vero vult se convertere ad religionem catholicam, matrimonium in infidelitate contractum manet indissolubile, et collato infideli baptismo, fit ratum neque opus est novo consensu.—Quodsi demum non quidem nunc vult converti, at promittit aut spem præbet se id facturum, nunc autem sine injuria Creatoris vult cohabitare, hoc ei permitti potest a iudice, nisi, dum tantum velit sine promissione conversionis pacifice cohabitare, periculum perversionis ex cohabitatione pro fidei oriatur,² ubi fidelis privilegio fidei uti potest. Si vero periculum nunc non adest, attamen ex assiduo convictu cum infideli timetur in futurum, infideli tempus sex mensium est conceden-

¹ S. C. de P. F. ap. *Coll. Miss.* n. 929, 933; *Coll. Prop.* n. 1322.

² Bened. XIV. *de Syn. Dioc.* xiii. c. 21, n. 1; Perrone: *de Matr. christ.* p. 321. Plura de hoc vide ap. Feije ed. 4. n. 490, 491.

dum, per quod frequenter monendus est ut se convertat. Hoc spatio transacto res ad Episcopum deferatur, qui propter periculum, in quo versatur, fidei permissionem novi matrimonii dare potest.¹ In casu Art. præ. quoque, si infidelis renuit converti, parti conversæ statim libertas competit, quamvis ob spem conversionis compartis infidelis pacifice cohabitantis etiam aliquamdiu apud ipsum manere possit;—3. de facta interpellatione ejusque effectu instrumentum a iudice et testibus subscriptum pro futuris eventibus in Curia Episcopali accurate servandum est.²

f. Si conjux infidelis post factam in interpellatione parti conversæ promissionem pacifice cohabitandi, mutato consilio discedat aut nolit amplius pacifice et sine contumelia Creatoris cohabitare, pars conversa præhabito Superioris ecclesiastici iudicio uti adhuc potest privilegio suo, licet falso existimans consensum esse renovandum, illum reapse renovaverit, dummodo infideli non præbuerit e. gr. per adulterium, justam causam discedendi.³

g. Sufficit interpellatio semel facta, etsi matrimonium a parte conversa diu differatur; ex mera charitate pluries fieri potest.⁴ Si tamen conjux infidelis ante matrimonium convertitur, ad eum redire tenetur.

h. Quæri potest hic: An interpellatio juridica non possit etiam aliis modis valide fieri? Resp. Relate ad finem hujus juridicæ interpellationis, scil. ut publice et pro foro externo constet de discessu infidelis ex jure divino requisito: 1. certe sufficit, si pars conversa per se aut suum mandatarium coram duobus testibus non suspectis infidelem interrogat, prout supra c. et ille deliberate et serio coram eisdem mentem suam aperiat, quo facto iudex (ordinarius vel delegatus) auditis parte conversa et testibus post juramentum eis impositum eorumque examinationem plenam probationem habebit ad sententiam (ut

¹ *Coll. Prop.* n. 1358 ad 3 et Rosset n. 627.

² *C. Pl. B. III.* p. 278, § 45; *Coll. Prop.* n. 1307.

³ Ita pluries S. Off. ap. Zitelli p. 119, 120, et 11 Julii 1886 ad iii.

⁴ Ita S. C. de P. F. 27 Junii 1820 et S. Off. 12 Junii 1850, ap. *Coll. Miss.* n. 936 et 948.

supra c. 2) ferendam;¹ 2. sufficit, si pars infidelis per epistolam in præsentia trium testium scriptam et ad fidelem directam suam quoad conversionem et cohabitationem voluntatem exprimat.²

i. Interpellatio demum,—licet judicialis sit oporteat, si Episcopus causas ad privilegium fidei pertinentes sibi reservaverit,—ex communi praxi etiam *private* fieri potest per neophytum ipsum aut per interpositam personam e. gr. per parochum aliamve fidam personam loci, ubi habitat pars infidelis interpellanda,—viva voce vel litteris ad interpellandum missis,—cum testibus vel sine teste, quamvis ad hallucinationem declinandam prudentius coram testibus fiat,³—dummodo non deficiat in substantialibus.

Hinc notandum, personam, quæ pro interpellatione eligitur, probe instruendam esse de quæstionibus ponendis, ne e. gr. tantum moneat infidelem, ut se convertat ad fidem christianam, nihil dicendo de matrimonio et (excepto casu hujus Art.) de cohabitatione;—aut tantum interroget, num velit recipere uxorem et cum ea pacifice vivere? Talis interpellatio invalida declarata est a Gregorio XVI. 17. Jan. 1836 ap. Sica p. 93.

Dein si interpellatio per epistolam fit, assignari solet parti infideli justum tempus, intra quod respondere debeat; et si intra id tempus responsum non recipiatur, locus est dispensationi ab interpellatione.

k. Si pars infidelis interpellata inurbane responderet ad primum quæsitum (“*num velit converti?*”), se nescire quid sit converti, quid sit Deus, quid sit Religio christiana; ad secundum vero quæsitum (“*num, si nolit converti, velit tamen pacifice et sine contumelia Creatoris convivere?*”), se de uxore sua (derelicta) nihil omnino curare, nec eam velle habere: hæc verba sufficerent pro legali responsione negativa ad interpellationem, dummodo ex contextu responsionum conjugis argui posset quod non responderit *ex sola ignorantia Religionis*. Ita Bray p. 104. ad 4. et S. C. S. Off. 13. Apr. 1859 ap. Sica l. c. pag. 96.

¹ Reiffenst. lib. ii. tit. 19, n. 36–39, 59; *Clericatus de Matr.* decis. 11, n. 22, 23.

² Reiffenst. l. c. n. 43, 57 et tit. 22, n. 145, 163.

³ Cfr. Gallo *Suppletæ* vol. iv. cap. 4; Bray p. 111; Corre p. 315; *Coll. Prop.* n. 1311 ad 4.

130.—III. Dispensatio ab interpellatione.

a. Si ob graves difficultates interpellatio fieri nequeat, Summus Pontifex ab ea potest dispensare.¹ Matrimonium, post dispensationem ita obtentam contractum, firmum manet, etsi postea innotescat, infidelem justo impedimento detentum, suam voluntatem declarare non potuisse vel ad fidem conversum jam fuisse tempore, quo secundum matrimonium initum est. Ita Greg. XIII. const. *Populis ac Nationibus* 25 Jan. 1585,² et Bened. XIV. const. *In suprema* 16 Jan. 1745 ap. *Coll. Prop.* n. 1309.

b. Causæ, quæ secundum praxin Summorum Pontificum pro tali dispensatione requiruntur, sunt præcipue: 1. impossibilitas interpellationem faciendi vel quia pars infidelis degit in hostilibus et barbaris provinciis, quo ne nuntiis quidem aditus patet, vel quia ignoratur prorsus, in quas regiones migraverit vel quia itineris longitudo magnam affert difficultatem (ita Greg. XIII. l. c.); aut quia prima uxor nota non sit, simulque sit *difficillimum eam reperire*. (Ita Pius V. in const. *Romani Pontificis* 2. Aug. 1571 pro Indis juxta interpretationem S. C. S. Off. 22. Nov. 1871.³)—2. grave periculum, ne ex facta interpellatione persecutio contra christianos aut partem conversam oriatur;⁴—3. si neophytus oblitus est quam primam nupserit ex pluribus uxoribus ductis in sua patria, vigente ibi polygamia. Ita Paul. III. const. *Altitudo* 1. Jun. 1537;⁵ 4. si serio dubitatur an neophytus in sua patria verum matrimonium contraxerit cum prima aut alia ex pluribus uxoribus vel potius omnes retinuerit tanquam contubernales. Ita S. C. S. Off. ad Archiep. Quebecen. 8 Jun. 1836.⁶ Ad quod ex Resp. ejusdem S. Congr. ad Vic. Ap. Oceaniæ Centralis die 18 Dec. 1872⁷ advertendum est, dubium hoc post diligentem

¹ Feije n. 489.

² *Coll. Miss.* n. 920. *Coll. Prop.* n. 1307.

³ *Coll. Prop.* n. 1306 et 1356.

⁴ *Coll. Miss.* n. 925 ad 4., 947, 956. Cfr. etiam casum de a. 1894 ap. *Anal. eccl.* v. pag. 12.

⁵ *Coll. Miss.* n. 918. *Coll. Prop.* n. 1305.

⁶ *Coll. Miss.* n. 941 (cfr. supra n. 123, c.)

⁷ *Zit. Disp.* p. 124. *Coll. Prop.* n. 1300.

inquisitionem revera debere esse serium, secus standum esse pro valore matrimonii. Imo hoc in casu dispensatio absolute necessaria non est. (*Coll. Prop.* n. 2185 et Gasparri n. 218.)—Quare Pius V. in const. *Romani Pontificis* 2. Aug. 1571 declaravit, Indos Americae eam, quæ cum ipsis baptizetur, posse habere qua legitimam uxorem, etsi prima non sit.¹ *Conc. Prov. Antequeren.* p. 445.

c. Priusquam de interpellatione dispensatur, de ejus impossibilitate constare debet juxta declarationem Greg. XIII. (supra ad b). Nam secundum hanc declarationem tantum a S. Sede indulta concedi solent. (*Coll. Prop.* n. 1331. et 1313.) Ideo etiam investigationes et diligentia extrajudiciales, si fieri potest, sunt adhibendæ per ephemerides, per edicti ad valvas affixionem etc.—Demum instrumentum in Archivio servandum confici debet, ex quo liqueat, conjugem adsentem moneri non potuisse.²

f. Dilato ex parte conversa per annum matrimonio post dispensationem ab interpellatione factam aut interpellatio est facienda, posito quod facta sit possibilis, aut nova requiritur dispensatio ab interpellatione. Ita S. C. de P. F. 26 Junii 1820 ap. *Coll. Prop.* n. 1326.—Bray p. 106. ad 8.—Hoc tamen non valet, si interpellatio ipsa facta et responsum negativum obtentum est, nisi infidelis interpellatus interea responsum suum retractaverit.

e. Ab interpellatione ex delegatione S. Pontificis dispensare possunt: 1. si urget necessitas nec tempus suppetit recurrendi ad S. Sedem, *omnes Episcopi et Vicarii Apostolici*;³ 2. extra hunc casum S. Sedes pluries concessit Episcopis et Vicariis Apost. hanc facultatem aut generaliter aut ad numerum casuum.⁴ “Nec Sedes Apostolica difficilem se præbet eam petentibus dispensationem, quam urgens causa suadet, concedendam,” ait Bened. XIV.⁵—Cavendum tamen, ne id quod

¹ *Coll. Miss.* n. 919. *Coll. Prop.* n. 1306.

² Perrone ib. p. 320; Bened. XIV. l. c.; *Coll. Prop.* n. 1313, 1358.

³ S. Off. 12 Aug. 1859 ap. *A. E. Rev.* 1891, ii. 308; *Zit.* p. 181; *Coll. Prop.* n. 1351.

⁴ *Coll. Miss.* n. 922, 938, 940, 947, 958, 960, n. 32 ad 6, n. 33 ad 9.

⁵ *De Syn. Dicec.* lib. vi. cap. 4, n. 3.

concessum est pro uno loco aut casu extendatur ad alias regiones aut ad alios casus;¹ 3. quoad præsentem Art. Bened. XIV.² opportunum judicavit, hanc facultatem pro Missionariis in remotis regionibus esse addendam. Eam concessit Gregor. XVI. Archiepiscopo Quebecen. (cfr. n. 128 c.) et extendit nunc S. Sedes ad omnes Episcopos Canadæ in Form. T, scil.: "Dispensandi intra fines suæ Diœcesis conjugem fidelem super interpellatione conjugis in infidelitate relictæ, dummodo adhibitæ antea omnibus diligentibus etiam per publicas ephemerides, ad reperiendum locum ubi infidelis habitat iisque in irritum cessis constet saltem summarie et extrajudicialiter, dictum conjugem infidelem moneri legitime non posse, aut monitum, intra tempus in monitione præfixum, suam voluntatem non significavisse."—An hac facultate etiam nostri Episcopi gaudeant, publice non constat.

131.—NOTA. I. Si interpellatio partis infidelis aut dispensatio ab interpellatione eum in finem faciendæ esset, ut pars conversa alium infidelem quamvis jam catechumenum³ cum dispensatione ab impedimento cultus disparitatis in matrimonium ducere vel etiam cum hæretico data dispensatione contrahere posset, specialis facultas S. Sedis et causa gravissima requireretur. Facultas ex Form. D. ad hos casus sese non extendit.⁴ Ratio est cumulatio (n. 15.). Quare si post has nuptias viduus vel vidua fit, usui facultatis Form. D. nihil obstat. (Bray pag. 108. ad 2.)

II. Occurrente apud nos et in locis, ubi eadem leges civiles existunt, casu dissolutionis matrimonii vi hujus Privilegii faciendæ prudentia exiget, ut, antequam pars libera ad alias nuptias transeat, divortium civile absolutum obtineatur.⁵

III. Cum matrimonium partis conversæ et infidelis per novum matrimonium demum solvatur, sequitur, omne matrimonium ab infideli prius initum, invalidum esse. Valet autem matrimonium postea initum. Rosset. n. 622.

IV. a. Conjuges infideles, consanguinei in primo gradu lineæ rectæ, si convertuntur, certo sunt separandi. Si vero sint consan-

¹Ibid. xiii. cap. 21, n. 6.

²L. c.

³S. C. de Prop. Fide ap. Perrone de Matr. christ. pag. 319.

⁴Coll. Miss. n. 944, 949, 954, 957 quæst. 2, 958.

⁵Konings Comp. n. 1551 ad fin.; Smith: The Marriage Process, Benziger 1893, n. 320 seq.

guinei in aliis, licet proximis gradibus, ut si sint avus et neptis, imo frater et soror, aut affines in primo gradu lineæ rectæ ut socer et nurus, gener et socrus, vitricus et privigna, quia hæc impedimenta, et quidem probabiliter etiam illud inter fratrem et sororem cum sint juris mere ecclesiastici, infideles non certo ligant;¹ casu, quo sint bonæ fidei et impedimentum occultum, separatio vero difficilis, turbandi non sunt, licet per legem civilem talia et similia matrimonia annullentur, eo quod quidem valde probabile, at non omnino certum est, principem civilem pro subditis suis infidelibus posse statuere impedimenta dirimentia.² Quodsi autem impedimentum publicum est, conjuges ob gravem talis conjunctionis indecentiam et, si adsit, ob legem civilem separandi sunt, atque si agitur de matrimonio, quod probabiliter existit, annullando. aut de novo cum probabili tantum validitate ineundo, in omni casu S. Sedes pro declaratione adeunda est. (Feije ed. 4. n. 70. et 367.) b. Vi legum nostrarum irrita sunt matrimonia 1. impuberum, 2. consanguineorum aut affinium in linea recta, 3. fratris et sororis, 4. in Virginia etiam cum affini in primo gradu laterali (*with the deceased wife's sister*),³ 5. in Statu New Jersey insuper usque ad gradum secundum lateralem consanguinitatis et affinitatis, uti hoc habetur in Rev. Stat. p. 631, A. D. 1877.⁴ Idem valet et in pluribus aliis Statibus. c. Cum consanguinitas et affinitas physice considerata etiam in infidelibus subsistat, post baptismum lege ecclesiastica obligantur,⁵ et hoc etiamsi affinitas ex copula illicita orta sit, prout (contra Heiss pag. 156, quær. 5, resp. 3) certo constat ex Resp. S. C. de P. F. 23 Aug. 1852⁶ et S. Off. de fer. v. 3. Mart. 1825 ad dub. ii. propositum ab Archiep. Quebec. fer. v. 16 Sept. 1824.⁷—Quare, si volunt matrimonialiter vivere, dispensari debent, nisi ob mala probabiliter obventura in bona fide relinquendi essent. (S. C. S. Off. 20. Sept. 1854. ap. Act. S. Sed. xxvi. 384.)

¹Gasparri n. 678, 680; Heiss p. 140, 151; Konings Comp. ii. p. 396.

²Resemans: De Competentia civili in vinculum conjugale infidelium, Romæ, 1887; Cavagnis: Inst. jur. publ. eccl. Romæ 1889, pars spec. p. 239 seq.—Præ cæteris egregie Feije ed. 4. n. 67. seq.; Rosset n. 810; De Becker p. 42; Gasparri n. 281-297; Bucceroni: Cas. conc. ii. n. 161.

³Kent: Commentaries on American Law, vol. ii. n. 78-85.

⁴Smith l. c. n. 246.

⁵S. C. S. Off. 26. Aug. 1891 ap. Act. S. Sed. xxv. 704; Coll. Prop. n. 1247.

⁶Coll. Prop. n. 1237.

⁷Recueil . . . de Québec p. 270-278; Coll. Prop. n. 1235; Konings Comp. ii. p. 394; Feije n. 380.

132.—IV. Formula pro interpellatione.¹

Commissione et mandato Illmi ac Revdmi DD. N. N. Episcopi etc. Tenore præsentium et ad instantiam Mariæ N. neophytæ, ante baptismum vocatæ N., requiritur, interpellatur et monetur N. Judæus, maritus ante baptismum ejusdem N., ut in termino dierum triginta ab intimatione præsentis immediate decurr. et numerandorum, quorum decem dies pro primo, alios decem pro secundo, et reliquos decem dies pro tertio et ultimo termino assignamus, debeat in actis hujus Curia se exprimere, ac declarare, an velit se convertere ad sanctam fidem christianam, sectam judaicam deserere ac sacrum baptismum corde sincero suscipere, prout ipsa Maria, olim uxor sua, fecit, et prout enixe eum facere rogat, pro salute animæ suæ monet, interpellat, requirit (*aut* saltem an velit cum eadem Maria pacifice cohabitare etc.). Alias dictis triginta diebus transactis, et ad fidem catholicam non se convertente et se conversurum (*vel* pacifice etc.) non declarante, ipsa Maria ad secundas nuptias cum alio fidei transibit (*vel* Religionem ingredietur, prout magis in Domino pro propria salute æterna putaverit expedire). Et citetur prædictus N. ac citatus intelligatur eodem termino triginta dierum transacto coram D. S. ad audiendum ita sententiari, et quodcumque Decretum necessarium et opportunum super præmissis pronunciari, salvo jure eidem Mariæ olim N. petendi et consequendi dotem suam et alia quæcumque bona sibi de jure debita. In quorum fidem etc.—Datum ex Cancellaria Episcopali N. die . . . anno . . .

N. N.

Si interpellandus anglice calleat, citari potest hac vel simili formula :

By the commission and command of the Right Reverend N..... N....., Bishop of N..... or the Most Rev. N..... N....., Archbishop of N....., and at the request of N..... N....., a convert from infidelity, called before Baptism N..... N....., I the undersigned hereby require, ask, and warn N..... N....., the consort of the above mentioned N..... N....., to express and declare by word of mouth at or in²..... within thirty days

¹Zit. p. 122. (Agitur de Judæa conversa.)

²Here is to be indicated the place (city, etc., and house) where he or she has to declare his or her will.

following the date of this intimation, ten of which are assigned to the first, ten for the second, and the remaining ten for the third summons, whether or not he or she wishes to embrace the Holy Catholic Faith and with a sincere heart receive Holy Baptism, as his or her consort has already done, and as he or she now earnestly asks her or him to do for the sake of her or his soul (and, if she or he does not wish to embrace the true religion, whether she or he is willing peacefully to cohabit with the Catholic consort without striving to pervert him or her, or blaspheming the most Holy Name of Christ, or despising the Catholic religion). And if she or he refuses to be converted (and declares that she or he will not cohabit peacefully), the aforesaid consort will proceed to another matrimonial alliance with a Catholic (*or* continue single *or* take Holy Orders *or* enter religion, as he or she shall deem best for the salvation of his or her soul).

Date

N. N.

NOTA. Si adhibetur facultas Articuli, quæ sunt in parenthesi, omittuntur.

ARTICULUS XII.

“CONFICIENDI OLEA SACRA CUM SACERDOTIBUS, QUOS POTUERINT HABERE, ET, SI NECESSITAS URGEAT, ETIAM EXTRA DIEM CENÆ DOMINI.”¹

(Cfr. F. III. a. 14; F. VI. a. 28.)

133.—Explicatio.

I. *Cum sacerdotibus, quos potuerint habere* i. e. si ultra Ministros Episcopi, alii duodecim Sacerdotes haberi facile non possint, sufficient tot quot commode haberi potuerint. Idem die de septem Diaconis et de septem Subdiaconis, qui ex Deer. S. R. C. suppleri nequeunt per clericos acolythos.

“Si,” dum numerus Presbyterorum duodenario minor est, et propter defectum Ministrorum in Sacris constitutorum, “Diaconus et Subdiaconus Missæ sint Presbyteri, cum ventum fuerit ad Oleorum benedictionem, ipsi non debent deponere

¹In *Form. II.* Art. sonat: “. . . Sacerdotibus, quos potuerit habere, dummodo ad minus sint quinque, non tamen extra diem Cænæ Domini.”